

INSTEMMINGSGENEIGDHEID EN VERSKILLENDE ITEM- EN RESPONSFORMATE IN 'N GESOMMEERDE SELFBEOORDELINGSKAAL

Nadene Hanekom
Delene Visser

*Program in Bedryfsielkunde: Departement Menslike Hulpbronbestuur,
Randse Afrikaanse Universiteit*

ABSTRACT

This study examines the degree of acquiescence present when the item and response formats of a summated rating scale are varied. It is often recommended that acquiescence response bias in rating scales may be controlled by using both positively and negatively worded items. Such items are generally worded in the Likert-type format of statements. The purpose of the study was to establish whether items in question format would result in a smaller degree of acquiescence than items worded as statements. The response format was also varied (five- and seven-point options) to determine whether this would influence the reliability and degree of acquiescence in the scales. A twenty-item Locus of Control (LC) questionnaire was used, but each item was complemented by its opposite, resulting in 40 items. The subjects, divided randomly into two groups, were second year students who had to complete four versions of the questionnaire, plus a shortened version of Bass's scale for measuring acquiescence. The LC version were questions or statements each combined with a five- or seven-point response format. Partial counterbalancing was introduced by testing on two separate occasions, presenting the tests to the two groups in the opposite order. The degree of acquiescence was assessed by correlating the items with their opposite, and by correlating scores on each version with scores on the acquiescence questionnaire. No major difference were found between the various item and response format in relation to acquiescence.

OPSOMMING

Hierdie ondersoek is uitgevoer om te bepaal of die mate van instemmingsgeneigdheid deur die item- en responsformaat van 'n gesommeerde selfbeoordelingskaal beïnvloed word. Daar word dikwels aanbeveel dat die gebruik van positief- sowel as negatiefbeoorde items in 'n vraelys instemmingsgeneigdheid beperk. Sulke items word gewoonlik in die tradisionele Likertformaat as stellings geformuleer. Die doel van die ondersoek was om te bepaal of items in vraagformaat minder instemmingsgeneigdheid as die stellingformaat tot gevolg het. Die responsformaat is ook gevarieër (vyf- en sewepunt opsies) om te bepaal of die betroubaarheid en graad van instemmingsgeneigdheid daardeur beïnvloed word. 'n Twintigitem Lokus van Beheer (LvB) vraelys is vir hierdie doel gebruik, maar vir elke item is 'n inverse gekonstrueer, sodat die uiteindelijke vraelys uit 40 items bestaan het. Die steekproef wat ewekansig in twee groepe verdeel is, was tweedejaarstudente wat elk vier weergawes van die vraelys asook 'n verkorte weergawe van Bass se instemmingsgeneigdhedsvraelys moes voltooi. Die LvB-weergawes was vroeë stellings wat elk met 'n vyf- of sewepuntresponsformaat gekombineer is. Gedeeltelike teenbalansering is toegepas deur twee toetsgeleenthede waarin die vraelys aan die onderskeie groepe in die teenoorgestelde volgorde geadministreer is, te gebruik. Die teenwoordigheid van instemmingsgeneigdheid is bepaal deur die items met hul inverses te korreleer, asook om elke vraelys met die instemmingsgeneigdhedsvraelys te korreleer. Geen noemenswaardige verskille is tussen die verskillende item- en responsformaat, met betrekking tot instemmingsgeneigdheid, gevind nie.

INSTEMMINGSGENEIGDHEID EN VERSKILLENDE ITEM- EN RESPONSFORMATE IN 'N GESOMMEERDE SELF-BEOORDELINGSKAAL

Gedragmeting deur middel van selfbeoordelingskale word dikwels deur tussenkomende veranderlikes gekontamineer. Aspekte soos tydlimiete, raaiery, motivering van respondente en responsstyle word as belangrike tussenkomende veranderlikes beskou. (Bardo & Yeager, 1982; Huysamen, 1988; Nunnally, 1978). Die bestudering van responsstyle en -ingesteldhede as tussenkomende veranderlikes het reeds voor die middel van die eeu 'n aanvang geneem. Die eerste literatuur hieroor is deur Cronbach (1941; 1942; 1946; 1950) gepubliseer toe hy die konsep responsingesteldheid bekend gestel het. Hierdie konsep is deur Cronbach aan die hand van twee definisies beskryf: eerstens as 'n neiging om 'waar' eerder as 'vals' te antwoord as daar onsekerheid by 'n respondent is, en tweedens, as 'n neiging by 'n respondent om konsekwent response op toetsitems te gee wat verskil van die response wat hy/sy sou gegee het indien die itemformaat anders was, maar die inhoud dieselfde.

Sedert Cronbach se werk, het navorsers toenemend kennis geneem van die problematiek rakende responsstyle. Verskillende beskouings van responsstyl en responsingesteldheid het aanvanklik 'n verwarrende beeld geskep. Jackson en Messick (1958) het byvoorbeeld op die volgende wyse tussen responsingesteldheid en responsstyl onderskei. Responsingesteldheid

dui op 'n algemene neiging tot 'n responsgereedheid, terwyl responsstyl betrekking op individuele verskille het. Dit verwys dus na 'n respondent se individuele kenmerkende responswyse.

Rorer (1965) daarenteen beskou responsingesteldheid as 'n behoefte by respondente om op so 'n wyse te responder dat hulle 'n bepaalde beeld van hulself skep. Responsstyl is volgens Rorer 'n neiging om 'n sekere responskategorie te kies met 'n frekwensie wat buite verhouding tot die iteminhoud is. Huysamen (1996) en Nunnally (1978) se definisies van hierdie twee verskynsels komplementeer Rorer s'n. Volgens hierdie outeurs is responsingesteldheid 'n doelbewuste poging van respondente om items so te beantwoord dat hul posisies ten opsigte van die attribuut wat gemeet word, nie 'n ware refleksie daarvan is nie. Responsstyl word egter as 'n onbewuste neiging beskryf. Met ander woorde, respondente lei nie 'n verband tussen bepaalde response en die interpretasie daarvan af nie.

Ten opsigte van die onderskeid tussen en belangrikheid van responsingesteldheid en -styl is daar drie standpunte. Die eerste mening is dat responsingesteldhede en veral responsstyle nie 'n konsekwente of 'n belangrike invloed uitoefen nie en dus geen daadwerklike teenmaatreëls regverdig nie (Kerlinger, 1986; Rorer, 1965). 'n Tweede beskouing is egter dat responsingesteldheid en -style belangrike tussenkomende veranderlikes is wat as belangrike bronne van individuele verskille beskou moet word. Sulke verskille kan dus betekenisvolle inligting aangaande inidivue verskaf (Anastasi, 1990;

Anastasi & Urbina, 1997; Couch & Keniston, 1960; Messick & Ross, 1962). Hierdie mening is egter nie sonder kritiek aanvaar nie (Huysamen, 1980; Nunnally, 1978; Nunnally & Bernstein, 1994; Rorer, 1965). Die derde standpunt erken ook die belangrikheid van beide tussenkomende veranderlikes en beskou voorts die variansie wat daardeur veroorsaak word as betekenisvolle foutvariensie (Bardo & Yeager, 1982; Bentler, Jackson & Messick, 1971, 1972; Block, 1971; Huysamen, 1988; Ray, 1979; Toner 1987; Winkler, Kanouse & Ware, 1982).

Verskeie ondersoeke oor die aard en oorsake van responsingesteldhede en -style, asook strategieë, om variansie as gevolg van hierdie tussenkomende veranderlikes te beperk, is gedoen. Daar is bevind dat die invloed van albei tussenkomende veranderlikes deur verskeie strategieë beperk kan word (Anastasi, 1990; Anastasi & Urbina, 1997; Clayton & Jackson, 1961; Couch & Keniston, 1960; Duhan, Keown & Falkenberg, 1988; Edwards, 1957; Huysamen, 1988; Ray, 1979, 1989; Schepers, 1992; Winkler et al., 1982). 'n Derde beskouing is dus dat 'n navorser in 'n mate die foutvariensie as gevolg van responsingesteldhede óf -style kan minimeer. Om hierdie rede is dié beskouing dus aantreklik.

Vals voordoening en sosiale wenslikheid, wat albei die bewustelike manipulering van 'n vraelys is, is waarskynlik die twee responsingesteldhede wat die meeste probleme met betrekking tot selfbeoordelingskale oplewer (Huysamen, 1996; Nunnally & Bernstein, 1994). Die responsstyl, 'n onbewuste neiging, wat egter die meeste problematiek tot gevolg het, is instemmingsgeneigdheid (Bass, 1955; Bentler et al., 1971; Huysamen, 1996; Jackson & Messick, 1957; Ray, 1979; Toner, 1987). Huysamen (1988) meld dat navorsers responsstyle met groter sukses as responsingesteldhede kan beheer. Ten spyte hiervan word die foutvariensie wat deur responsstyle veroorsaak word herhaaldelik onderskat en talle navorsers versuim om effektiewe beheermaatreëls toe te pas (Kerlinger, 1986; Rorer, 1965).

Instemmingsgeneigdheid

Instemmingsgeneigdheid is 'n neiging om herhaaldelik instemmend te repondeer, ongeag die inhoud van die items (Huysamen, 1980, 1988, 1996; Winkler et al., 1982). Bentler et al. (1971) verduidelik die aard van instemmingsgeneigdheid aan die hand van Tabel 1. Vier items – 'happy', 'sad', 'not happy', 'not sad' – verteenwoordig óf 'n positiewe óf 'n negatiewe gevoelswaarde. Indien respondente suiwer op die inhoud van die items repondeer, sal die verwagte korrelasies soos in die derde kolom daar uitsien. Indien respondente egter konsekwent bevestigend antwoord, ongeag die inhoud van die items, sal die korrelasies almal positief wees. Dit impliseer dus dat 'n respondent met twee items wat in der waarheid teenoorgesteldes van mekaar is, saamstem.

Die klassieke navorsing in verband met instemmingsgeneigdheid is deur Bass (1955) op die California F-Scale vir outoritêre houdings uitgevoer. 'n Alternatiewe weergawe van hierdie skaal is gekonstrueer deur elke item te herformuleer, sodat die betekenis daarvan die teenoorgestelde van die oorspronklike items is. 'n Matige positiewe korrelasie is tussen respondente se tellings op die twee skale gevind (Bass, 1955). Die afleiding kan dus gemaak word dat die respondente herhaaldelik instemmend, sonder inagneming van die inhoud van die

items, gerespondeer het. Dit het aanleiding gegee tot die mening dat die California F-Scale primêr 'n maatstaf van instemmingsgeneigdheid in plaas van outoritêre houdings is (Bass, 1955; Nunnally, 1978; Huysamen, 1996). Hierdie hipotese het aanleiding gegee tot talle ondersoeke om die juistheid daarvan te bepaal (Chapman & Campbell, 1957; Christie, Havel & Seidenberg, 1958; Clayton & Jackson, 1961; Peabody, 1961). In die algemeen kon Bass (1955) se bevindinge nie gestaaf word nie.

Verskille tussen meetinstrumente kan egter die teenwoordigheid en graad van instemmingsgeneigdheid beïnvloed (Bentler et al., 1971; Blau & Katerberg, 1982; Couch & Keniston, 1960; Nunnally, 1970). Dit blyk dat metings op gesommeerde selfbeoordelingskale die meeste gekontamineer word (Bentler, et al., 1971; Blau & Katerberg, 1982; Couch & Keniston, 1960; Huysamen, 1988; Messick & Ross, 1962; Nunnally, 1978). Items van gesommeerde selfbeoordelingskale bestaan tipies uit stellings waarop 'n respondent die intensiteit van 'n responskeuse op byvoorbeeld 'n vyfpuntskaal moet aandui. Daar is dus ruimte vir twyfel betreffende die 'korrekte respons' wat daartoe aanleiding gee dat response gekies word wat meer ekstrem is as wat die respondent in gedagte gehad het (Couch & Keniston, 1960; Nunnally, 1978).

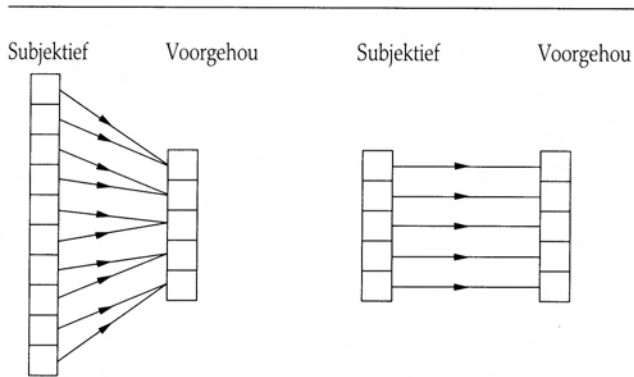
Daar is bevind dat verskeie ander faktore ook die voorkoms van instemmingsgeneigdheid beïnvloed. Respondente met 'n lae geletterdheid is veral daartoe geneig om instemmend te repondeer sodra daar twyfel betreffende 'n item ontstaan (Marin, Gamba & Marin, 1992; Narayan & Krosnick, 1996; Winkler et al., 1982). Daar is ook 'n verwantskap tussen onderskeidelik ouderdom en sosio-ekonomiese klas met instemmingsgeneigdheid. Hoe hoër die ouderdom en hoe laer die sosio-ekonomiese klas, hoe meer word 'n meting deur instemmingsgeneigdheid gekontamineer (Marin et al., 1992; Winkler et al., 1982). Die afleiding kan dus gemaak word dat daar sommige faktore is wat instemmingsgeneigdheid veroorsaak en/of vererger waarvoor 'n navorser geen beheer het nie.

Daar is egter verskeie maniere waarop navorsers instemmingsgeneigdheid kan beheer ten einde suiwerder metings te verkry. Voorbeelde hiervan is die formulering van item- en responsformate. Itemformaat kan omskryf word as die formaat wat gebruik word vir die bewoording van items vir 'n vraelys (Schepers, 1992). Responsformaat daarenteen is die kategorieë of opsies wat aan respondente voorgedhou word en waarbinne 'n keuse vir 'n antwoord uitgeoefen moet word. Hui en Triandis (1989) is van mening dat respondente oor eiesoortige, subjektiewe responskategorieë beskik. Dit is kategorieë wat in die individu se gedagtes is en waarvolgens inkomende inligting geprosesseer word. In die beantwoording van 'n vraelys poog die respondent om 'n passing tussen sy subjektiewe en die voorgedhoue responskategorieë te bereik. Indien die respondent 'n sinvolle passing tussen die twee soorte response kan bereik, is die meting optimaal. Figuur 1 is 'n voorbeeld van 'n sinvolle passing wat bereik is. Soms kan daar egter nie 'n sinvolle passing tussen die twee soorte response bereik word nie. Redes hiervoor is dat die respondent nie oor die vermoë beskik om sy subjektiewe response aan te pas nie of dat die voorgedhoue responskategorieë onvoldoende en/of swak is. Die respons wat gegee word, is dus 'n

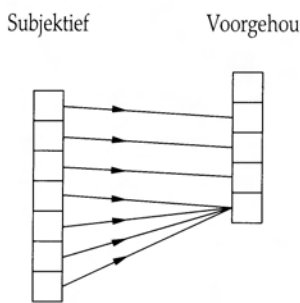
TABEL 1
DIE AARD VAN INSTEMMINGSGENEIGDHEID (ontleen aan Bentler et al., 1971)

Itemnommers	Inhoud	Responsstyle
1 ; 2	Happy - Sad	-
1 ; 3	Happy - Not happy	-
1 ; 4	Happy - Not sad	+
2 ; 3	Sad - Not happy	+
2 ; 4	Sad - Not sad	-
3 ; 4	Not happy - Not sad	-

onakkurate of gekontamineerde respons soos voorgestel in Figuur 2.

Figuur 1
Twee voorbeelde van 'n sinvolle passing tussen subjektiewe en voorgehoue responskategorieë

Figuur 2
'n Voorbeeld van 'n onakkurate passing tussen subjektiewe en voorgehoue responskategorieë

Die kwessie rakende 'n respondent se onvermoë om sy subjektiewe response aan te pas, is deur verskeie navorsers ondersoek. Aspekte soos kultuurverskille, ras en vlak van geleterdheid word weereens as belangrike faktore in die proses van passing tussen subjektiewe en voorgehoue responskategorieë beskou (Chen, Lee & Stevenson, 1995; Hui & Triandis, 1989; Narayan & Krosnick, 1996). Marin et al. (1992) is van mening dat hierdie drie faktore wel 'n respondent se vermoë om 'n kompromis tussen die twee soorte responskategorieë te bereik, beïnvloed, maar beklemtoon dat 'n swak en/of onvoldoende responsformaat 'n selfs belangriker oorweging is. Hulle meen dat die invloed van die genoemde drie faktore op die passingsproses dus 'n funksie van die kwaliteit van die responsformaat is.

In pogings om selfbeoordelingskale te konstrueer wat instemmingsgeneigdheid minimaliseer, is verskeie strategieë ontwikkel en bestudeer. Die bekendste strategie om instemmingsgeneigdheid te bekamp, is die gebruik van gebalanseerde skale (Anastasi, 1990; Couch & Keniston, 1960; Duhan et al., 1988; Huysamen, 1993; Ray, 1979, 1989; Winkler et al., 1982). 'n Gebalanseerde skale impliseer dat daar nagenoeg ewe veel positief- en negatiefbewoorde items in 'n vraelyste ingesluit word. Die gebruik van gebalanseerde skale het twee voordele. Duhan et al. (1988) meld dat 'n gebalanseerde skale uit 'n tweeledige boodskap bestaan. Navorsers verkies dus hierdie skale bo 'n eensydige boodskap, aangesien geen rigting geïmpliceer word nie (Duhan et al., 1988; Winkler et al., 1982). Verder bied hierdie formaat navorsers die geleentheid om te bepaal of instemmingsgeneigdheid wel 'n rol tydens meting gespeel het deur die twee helftes van die skale met mekaar te korreleer (Couch & Keniston, 1960; Ray, 1979; 1989; Winkler et al., 1982).

Rorer (1965) sowel as Nunnally (1978) meld egter dat dit feitlik onmoontlik is om die navorsing van Bass (1955) te repliseer deur volkome gebalanseerde skale te konstrueer, dit wil sê skale wat uit pare items bestaan wat teenoorgesteldes van mekaar is. Die rede hiervoor is dat semantiese probleme die formulering van teenoorgestelde items verhinder. Baie skale word dus as volkome gebalanseerd beskou, maar na 'n deeglike ontleding van die items blyk dit dat die pare nie werklik uit teenoorgesteldes bestaan nie. Voorts meld Nunnally (1978) dat alhoewel sommige pare items werklik teenoorgesteldes van mekaar is, respondente steeds met albei kan saamstem sonder om noodwendig instemmingsgeneigdheid te toon. Die volgende twee teenoorgestelde items is 'n voorbeeld daarvan: 'Obedience and respect for authority are important virtues that children should learn' en 'A love of freedom and complete independence are important virtues children should learn' (Nunnally, 1978).

Schriesheim en Hill (1981) het verskillende itemformate met mekaar vergelyk en bevind dat die gebruik van uitsluitlik positiefbewoorde items aanleiding tot 'n meer akkurate meting as 'n gebalanseerde skaal gee. Die hipotese kan dus gestel word dat die insluiting van negatiefbewoorde items aanleiding tot minder akkurate response gee en selfs 'n meting in totaliteit kan kontamineer. Benson en Hocerar (1985) het 'n soortgelyke studie op laerskoolkinders uitgevoer en bevind dat negatiefbewoorde items moeilik verstaanbaar is. Hulle waarsku dat negatiefbewoorde items en veral items wat die woord 'nie' bevat, met groot omsigtigheid hanteer moet word, veral as die respondente kinders of individue met lae opvoedingspeile is. Die teenstrydige navorsingsbevindinge dui dus daarop dat die gebruik van 'n gebalanseerde skaal steeds 'n onopgeloste vraagstuk is. Die aanname dat instemmingsgeneigdheid deur die gebruik van 'n gebalanseerde skaal suksesvol bekamp kan word, is duidelik dikwels ongegrond.

Navorsingsbevindinge dui daarop dat respondente sterk gerigte of ekstreme items endosseer met 'n frekwensie buite verhouding tot die iteminhoud. Ekstreme items impliseer rigting en moedig respondente aan om konsekwent bevestigend, sonder inagneming van die inhoud van die items, te antwoord (Clayton & Jackson, 1961; Dunhan et al., 1988; Elliott, 1961; Narayan & Krosnick, 1996; Schepers, 1992). Die insluiting van ekstreme items word deesdae dus nie meer as gesonde psigometriese praktyk beskou nie. 'n Tweede strategie om die responsstyl van instemmingsgeneigdheid te bekamp, is dus om items neutraal te formuleer, hetsy positief of negatief (Clayton & Jackson, 1961; Edwards, 1957). Die respondent kry dan die geleentheid om die intensiteit van sy/haar mening uit te druk deur 'n gepaste responsopsie te kies.

In die meeste vraelyste wat van die gewilde Likertformaat gebruik maak, word die items in terme van stellings geformuleer. Schepers (1992) is van mening dat stellings rigting impliseer en dat respondente items geredelik sal endosseer sonder om op die inhoud ag te slaan. Na aanleiding hiervan stel Schepers (1992) 'n derde strategie voor om instemmingsgeneigdheid te beperk, naamlik om positiewe en/of negatiewe stellings in vraelyste te omskep. So kan 'n stelling wat lui: 'Die bestuur van ons onderneming kommunikeer beleidsake aan sy werknemers' in die volgende vraelysteformaat aangebied word: 'In watter mate kommunikeer die bestuur van u onderneming beleidsake met sy werknemers?' Die doeltreffendheid van hierdie strategie is egter nog nie nagevors nie. 'n Doelwit van hierdie navorsing is dus om vas te stel of die vraelysteformaat minder instemmingsgeneigdheid as die tradisionele stellingsformaat in vraelyste tot gevolg het.

In die soeke na 'n optimale responsformaat vir selfbeoordelingskale is talle ondersoeke met betrekking tot die aantal responskategorieë van 'n skaal gedoen (Chang, 1994; Johnson & Dixon, 1984; Matell & Jacoby, 1971; McKelvie, 1978; Nunnally, 1970). Remmers en Ewart (1941) het gevind dat die interne konsekwentheid van vraelyste met die vermeerdering van twee tot vyf kategorieë toeneem, maar dat dit met sewe kategorieë weer begin afneem. Finn (1972) het hierdie

resultate bevestig en ook gevind dat betroubaarheid in die geval van nege kategorieë nog verder afneem. Teenstrydige resultate is deur Bendic (1953) gevind. Sy resultate het konstante betroubaarheidsindekse vanaf twee of elf kategorieë getoon, terwyl Komorita (1963) bevind het dat die interne konsekwenheid vanaf twee tot ses kategorieë konstant bly. McKelvie (1978) het tot die gevolgtrekking gekom dat vyf of ses kategorieë die geskikste is, omdat 'n skaal met minder as vyf kategorieë min diskriminerende krag het, en 'n skaal met meer as ses kategorieë geen psigometriese voordeel inhou nie.

Uit hierdie bespreking is dit duidelik dat geen uitsluitel aangaande die optimale aantal responskategorieë bereik is nie. Tweepunt-, driepunt- en veral vyfpuntskale word egter die meeste gebruik. Chang (1994) stel voor dat 'n kontekstuele benadering gevolg moet word, met ander woorde, dat die empiriese situasie die responsformaat moet bepaal. 'n Leemte in die soeke na 'n optimale responsformaat vir selfbeoordelingskale is egter dat die verwantskap tussen instemmings-geneidheid en die aantal responskategorieë van 'n skaal nog nie ondersoek is nie.

Ten einde die rol wat instemmingsgeneidheid in verskillende item- en responsformate van selfbeoordelingskale speel, te ondersoek, is dit nodig om 'n meting van hierdie responsstyl te verkry. Verskillende benaderings kan hiervoor gevolg word. Dit is reeds genoem dat die positief- en negatiefbewoorde items van 'n vraelys met mekaar gekorreleer kan word (Bass, 1955). Indien 'n positiewe korrelasie gevind word, verskaf dit 'n direkte aanduiding dat instemmingsgeneidheid teenwoordig is. Die probleem met die genoemde benadering is reeds bespreek. Ray (1983) het 'n algoritme vir die berekening van instemmings-geneidheid ontwikkel. 'n Telling vir instemmingsgeneidheid word bepaal deur die som van instemresponse te bepaal, voordat negatiefbewoorde items gereflekteer word. Hierdie algoritme is duidelik op dieselfde beginsel as Bass (1955) se werk geskoei. Berg (1967) is van mening dat sogenaamde inhoudsvrye meetinstrumente 'n geldige meting van instemmings-geneidheid verskaf. Hierdie meetmiddel is vry van verbale inhoud en bestaan slegs uit abstrakte figure waarvoor 'n respondent 'n voorkeurrepons moet gee. Kultuurverskille beïnvloed egter die interpretasie van hierdie figure. Bass (1956) het 'n vraelys ontwikkel om instemmingsgeneidheid te meet. Hy het van bekende gesegdes en uitdrukkings gebruik gemaak, omdat sulke volkswaarhede gewoonlik breë veralgemenings is wat as die waarheid voorgedhou word. Die veronderstelling is dat individue wat geneig is om met breë veralgemenings saam te stem, in die algemeen ook instemmingsgeneid is. In die lig van navorsing wat gedoen is, blyk dit egter dat die meting van instemmingsgeneidheid nie eenvoudig is nie, aangesien onafhanklike meetinstrumente swak met mekaar korreleer (Couch & Keniston, 1960; Nunnally, 1978; Peabody, 1961; Rorer, 1965). Gebalanseerde skale en item-omkerings, sowel as statistiese formules lewer ook probleme op. Die afleiding kan egter gemaak word dat dit nogtans belangrik is om hierdie responsstyl te meet. Deur instemmingsgeneidheid te kwantifiseer, word die beheer daarvan vergemaklik wat aanleiding tot suiwerder metings gee.

In die lig van die voorafgaande, is die doelwitte van die huidige ondersoek om antwoorde op die volgende vrae te verskaf: Kan 'n itemformaat waarin vroe in 'n gesommeerde selfbeoordelingskaal gebruik word instemmingsgeneidheid suksesvol beperk? Met ander woorde, sal 'n meting minder geneig wees om deur instemmingsgeneidheid gekontamineer te word indien die items in terme van vroe eerder as stellings aangebied word?

Watter rol speel die responsformaat in instemmingsgeneidheid? Meer spesifiek, hoe verskil die mate waartoe instemmingsgeneidheid 'n meting op onderskeidelik 'n vyf- en sewepuntskaal kontamineer?

Word die betroubaarheid (interne konsekwenheid) van selfbeoordelingskale beïnvloed deur verskillende item- en responsformate?

METODE

Steekproef

'n Populasie van voltydse tweedejaar Bedryfsielkundestudente is ewekansig in twee ewe groot groepe verdeel. Die steekproef het uit vrywilligers vanuit die genoemde populasie bestaan. Altesame 161 verskillende individue is by die ondersoek betrek.

Meetinstrumente

Twee meetinstrumente is gebruik: 'n gesommeerde selfbeoordelingsvraelys en 'n instemmingsgeneidheidvraelys. Die gesommeerde selfbeoordelingsvraelys is Schepers (1995) se Lokus van Beheer-vraelys. Die keuse het om twee redes op hierdie instrument geval: eerstens, omdat dit 'n goed nagevorsde meetinstrument is en, tweedens, omdat die instrument uit drie suiwer faktore bestaan, elk met 'n hoë koëffisiënt van interne konsekwenheid. Aangesien elke respondent vier weergawes van hierdie vraelys moes voltooi, is besluit om die vraelys te verkort. Slegs 20 eksterne lokus van beheer-items met die hoogste betroubarhede (Schepers, 1995) is ingesluit. Vir elkeen van hierdie 20 oorspronklike items is inverses deur 'n taaldeskundige, verbonde aan die taallaboratorium van die RAU, gekonstrueer. Die finale vraelys het dus uit 20 pare items, wat teenoorgesteldes in betekenis van mekaar is, bestaan en die 40 items is met behulp van blokkering ewekansig in die vraelys gerangskik. Die items van Schepers (1995) se Lokus van Beheer-vraelys is in vraagformaat gestel. Ten einde die eerste navorsingsvraag te beantwoord, het die taaldeskundige die oorspronklike itemformaat ook in terme van stellings bewoord. Die oorspronklike responsformaat was 'n sewepuntskaal. Ten einde die tweede navorsingsvraag te beantwoord, is twee responsformate gebruik, naamlik 'n vyfpunt- en sewepuntskaal. Die vier weergawes van die selfbeoordelingsvraelys wat deur elke respondent voltooi moes word, was dus eerstens 'n vraagformaat met 'n sewepuntskaal; 'n vraagformaat met 'n vyfpuntskaal; 'n stellingformaat met 'n sewepuntskaal; 'n stellingformaat met 'n vyfpuntskaal.

Instemmingsgeneidheid is gemeet deur 'n aangepaste weergawe van Bass (1956) se instemmingsgeneidheidvraelys. Aangesien Bass (1956) se vraelys verskeie idioeme bevat waarvoor daar in die Suid-Afrikaanse konteks nie gelykwaardige uitdrukkings bestaan nie, is besluit om die vraelys aan te pas. 'n Kwalitatiewe benadering is gevolg om vreemde uitdrukkings te identifiseer. In 'n fokusgroep met tien tweedejaarstudente is elke item oorweeg ten opsigte van die betrokkenes se interpretasie van die items en die mate waartoe hulle hulself met die items kan identifiseer. Die uiteindelijke vraelys het uit 25 items bestaan waarop respondente moes aandui of hulle met die inhoud van die items saamstem, al dan nie. Drie responskategorieë is voorsien, naamlik: 'stem saam', 'onseker' en 'stem nie saam nie'. Die aantal 'stem saam' response is as die telling vir instemmingsgeneidheid beskou.

Prosedure

Met behulp van 'n rekenaarprogram is die populasie ewekansig in twee ewe groot groepe verdeel. Die doel van die verdeling was om tydens twee toetsgeleenthede die vier selfbeoordelingsvraelyste in teenoorgestelde volgorde te administreer. Gedurende die eerste geleentheid het Groep A die volgende twee vraelyste voltooi: die vraagformaat met 'n sewepuntskaal en daarna die stellingformaat met 'n vyfpuntskaal. Groep B het gedurende hierdie toetsgeleentheid die vraagformaat met 'n vyfpuntskaal, gevolg deur die stellingformaat met 'n sewepuntskaal, voltooi. Tydens die tweede toetsgeleentheid is die vier selfbeoordelingsvraelyste in die teenoorgestelde volgorde geadministreer. Om 'n moontlike oordrageffek uit te skakel, moes die respondente slegs een vraelys per keer uit 'n koevert haal, dit invul en terugplaas. Die genoemde strategie is ook gevolg om te verhoed dat hulle hul antwoorde op die vraelyste vergelyk. Moontlike oordrageffekte is verder beperk deur minstens twee weke tussen toetsessies toe te laat. In die geval van die vraagformaatvraelys dui 'n hoë telling op 'n hoë mate van eksterne Lokus van Beheer, terwyl die teenoorgestelde waar is vir die stellingformaat. Hierdie

strategie was ook bedoel om oordrageffekte by dieselfde toetsgeleenthede teen te werk. Albei groepe het die instemmingsgeneigdhedvraelys gedurende die tweede toetsgeleentheid voltooi. As gevolg van swak klasbywoning deur studente, was daar in werklikheid meer as twee sessies, maar die korrekte volgorde per individu volgens sy/haar groeplasing, is behou.

RESULTATE

Beskrywende statistiek vir tellings op die vraelyste word in Tabel 2 uiteengesit. Let op dat elke selfbeoordelingsvraelys uit drie skale bestaan, naamlik die positiefbewoorde 20-itemskaal, die negatiefbewoorde 20-itemskaal, en die 40-item totaal-tellingskaal. In die ontledings is hierdie skale apart hanteer.

0,90. Die koëffisiënt vir die stellingformaat met 'n vyfpunt-responsformaat is ietwat hoër as dié van die ander skale. Dit is egter opmerklik dat koëffisiënt alfa vir die 40-itemskale nie veel hoër as vir die 20-itemskale is nie.

In Tabela 3 en 4 word die interkorrelasies van die 20-item positiefbewoorde skale en die 20-item negatiefbewoorde skale onderskeidelik uiteengesit. Vir die positiefbewoorde skale is die hoogste korrelasie tussen die vraagformaat met 'n sewepuntresponsformaat (V7P) en stellingformaat met 'n vyfpuntresponsformaat (S5P), en tussen die vraagformaat met vyfpuntresponsformaat (V5P) en stellingformaat met sewepuntresponsformaat (S7P) (onderskeidelik $r = 0,68$ en $r = 0,69$). In albei hierdie gevalle is die skale se itemformate

TABEL 2
BESKRYWENDE STATISTIEK VIR TELLINGS OP DIE VERSKILLENDE SKALE

SKALE	GETAL ITEMS	M	SD	SEM	N	KOËFFISIËNT ALFA
V5P*	20	51,03	11,67	0,93	156	0,85
V5N	20	54,72	8,68	0,70	153	0,70
V7P	20	69,73	19,68	1,73	130	0,90
V7N	20	71,22	13,66	1,18	134	0,78
S5P	20	53,19	15,13	1,30	136	0,92
S5N	20	50,48	10,46	0,90	135	0,81
S7P	20	65,35	17,57	1,39	159	0,87
S7N	20	67,85	14,43	1,14	161	0,79
TV5	40	105,56	16,62	1,38	145	0,84
TV7	40	140,01	23,66	2,13	123	0,84
TS5	40	103,37	21,14	1,85	131	0,90
TS7	40	132,56	25,43	2,05	154	0,86
IG	25	16,86	4,57	0,41	124	0,68

*V = Vraagformaat S = Stellingformaat T = Totale skaal
P = Positiewe bewoording N = Negatiewe bewoording
5 = Vyfpuntresponsformaat 7 = Sewepuntresponsformaat
IG = Instemmingsgeneigdhed

In die geval waar resultate ten opsigte van die 40-itemskale gerapporteer word, is die negatiefbewoorde items gereflekteer. Ten opsigte van elke skaal word die rekenkundige gemiddelde, standaardafwyking, standaardmetingsfout, steekproefgrootte en koëffisiënt alfa (koëffisiënt van interne konsekwenheid) gerapporteer. Die Koëffisiënt alfa vir die 20-item vraagformaat-skale wissel tussen 0,70 en 0,90 en is die hoogste vir die positiefbewoorde sewepuntresponsformaat (V7P). Vir die 20-item stellingformaat-skale wissel koëffisiënt alfa tussen 0,79 en 0,92. In hierdie geval is die koëffisiënt die hoogste vir die positiefbewoorde vyfpuntresponsformaat (S5P). Ten opsigte van die vier 40-itemskale wissel koëffisiënt alfa tussen 0,84 en

(vraag versus stelling) en responsformate verskillend, maar die vraelyste is by dieselfde geleentheid geadministreer. Die ander korrelasies is heelwat laer, maar onderling van ongeveer dieselfde orde ($r = 0,30$ tot $r = 0,41$).

Vir die negatiefbewoorde skale is die korrelasies tussen die twee verskillende itemformate en responsformate (V7N met S5N en V5N met S7N) weereens die sterkste (onderskeidelik $r = 0,42$ en $r = 0,63$). Die ander korrelasies is laer en ongeveer van dieselfde orde. In een geval waar die itemformate dieselfde

TABEL 3
INTERKORRELASIES VAN 20-ITEM POSITIEFBEOORDE SKALE

	V5P	V7P	S5P	S7P
V5P	1,00 N=156			
V7P	0,30** N=77 p=0,008	1,00 N=130		
S5P	0,32** N=75 p=0,006	0,68** N=125 p=0,000	1,00 N=136	
S7P	0,69** N=145 p=0,000	0,37** N=81 p=0,001	0,41** N=82 p=0,000	1,00 N=159

** p<0,01

TABEL 4
INTERKORRELASIES VAN 20-ITEM NEGATIEFBEOORDE SKALE

	V5N	V7N	S5N	S7N
V5N	1,00 N=153			
V7N	0,20 N=76 p=0,087	1,00 N=134		
S5N	0,33** N=76 p=0,003	0,42** N=127 p=0,000	1,00 N=135	
S7N	0,63** N=146 p=0,000	0,26* N=82 p=0,018	0,38** N=83 p=0,000	1,00 N=161

** p<0,01
* p<0,05

TABEL 5
INTERKORRELASIES VAN DIE 40-ITEM TOTAALTELLINGS EN INSTEMMINGSGENEIGDHEID

	TV5	TV7	TS5	TS7	IG
TV5	1,00 N=145				
TV7	0,41** N=68 p=0,001	1,00 N=123			
TS5	0,42** N=69 p=0,000	0,61** N=116 p=0,000	1,00 N=131		
TS7	0,76** N=131 p=0,000	0,50** N=76 p=0,000	0,43** N=80 p=0,000	1,00 N=154	
IG	0,09 N=111 p=0,394	0,09 N=81 p=0,417	-0,03 N=85 p=0,769	0,03 N=107 p=0,799	1,00 N=124

** $p < 0,01$

is en slegs die responsformaat gevarieër is, (V5N en V7N), is 'n opmerklike lae korrelasie gevind ($r = 0,20$).

In Tabel 5 word die interkorrelasies van die 40-item totaal-tellings gerapporteer. Die hoë korrelasies tussen vraelyste met verskillende item- en responsformate, bevestig die resultate in die vorige twee tabelle (onderskeidelik $r = 0,61$ en $r = 0,76$). Die ander korrelasies is nogmaals laer, maar onderling van dieselfde orde. Hierdie korrelasies is egter opmerklik hoër as die wat in Tabel 3 sowel as Tabel 4 gerapporteer is.

In Tabelle 5, 6 en 7 word die graad van instemmingsgeneigdheid ondersoek, onder meer deur korrelasies tussen die Lokus van Beheer-skale en instemmingsgeneigdheidvraelys te beskou. Die interkorrelasies van die 40-item totaal-tellings en instemmings-geneigdheid word in Tabel 5 gegee. Die korrelasies tussen die onderskeie skale en instemmingsgeneigdheid is onbenullig klein. In Tabel 6 word die interkorrelasies van die 20-item vraagformaat- en instemmingsgeneigdhedskale verskaf. Die verwagting

TABEL 6
INTERKORRELASIES VAN DIE 20-ITEM VRAAGFOR-
MAAT- EN INSTEMMINGSGENEIGDHEIDSKALE

	V5P	V5N	V7P	V7N	IG
V5P	1,00 N=156				
V5N	-0,33** N=145 p=0,000	1,00 N=153			
V7P	0,30** N=77 p=0,008	-0,15 N=78 p=0,190	1,00 N=130		
V7N	-0,20 N=74 p=0,086	0,20 N=76 p=0,087	0,05 N=123 p=0,622	1,00 N=134	
IG	0,05 N=104 p=0,623	-0,02 N=105 p=0,854	0,02 N=86 p=0,828	-0,13 N=85 p=0,234	1,00 N=124

** $p < 0,01$

is dat hoë, negatiewe korrelasies tussen die twee helftes van elke vraelys gevind sal word, aangesien albei helftes dieselfde konstrueer, dog inverses van mekaar is. In die een geval (V5P en V5N) is 'n matige negatiewe korrelasie gevind ($r = -0,33$). Tussen die vraagformaat met 'n sewepunt-responsformaat positief- en negatiefbewoorde 20-itemskale (V7P en V7N) bestaan daar egter geen noemenswaardige korrelasie nie ($r = 0,05$). Die onderskeie korrelasies met die instemmingsgeneigdheidvraelys is onbenullig klein.

In Tabel 7 word die interkorrelasies van die 20-item stellingformaat en instemmingsgeneigdheid gerapporteer. Matige negatiewe korrelasies ($r = -0,33$ en $r = -0,25$) bestaan tussen die positief- en negatiefbewoorde items van die onderskeie stellingformaat-skale. Daar is weereens onbenullige korrelasies tussen die skale en die instemmingsgeneigdhedskaal.

TABEL 7
INTERKORRELASIES VAN DIE 20-ITEM STELLINGFOR-
MAAT- EN INSTEMMINGSGENEIGDHEIDSKALE

	S5P	S5N	S7P	S7N	IG
S5P	1,00 N=136				
S5N	-0,33** N=131 p=0,000	1,00 N=135			
S7P	0,41** N=82 p=0,000	-0,22* N=80 p=0,050	1,00 N=159		
S7N	-0,10 N=84 p=0,362	0,38** N=83 p=0,362	-0,25** N=154 p=0,002	1,00 N=161	
IG	-0,05 N=87 p=0,680	-0,01 N=86 p=0,960	0,02 N=109 p=0,839	-0,02 N=111 p=0,818	1,00 N=124

** $p < 0,01$

* $p < 0,05$

BESPREKING

Die doel van die ondersoek was om te bepaal in watter mate die responsstyl instemmingsgeneigdhede tellings op selfbeoordelingskale met verskillende item- en responsformate kontamineer. Dit was egter ook belangrik om die psigometriese eienskappe van die verskillende skale te vergelyk. In terme van koëffisiënte van interne konsekwenheid was daar nie wesentlike verskille tussen die onderskeie formate nie, aangesien die meeste koëffisiënte hoog was. Die stellingsformaat met 'n vyfpuntresponsformaat, het fraksioneel die beste gevaar. Die sewepuntresponsformaat is die nie tot hoër betroubaarheid geleidelik. Die afleiding kan dus gemaak word dat tweedejaargestudente van die opvoedkundige vlak ewe gemaklik met 'n sewe- en 'n vyfpuntresponsformaat is. Die koëffisiënt alfa van die eksterne lokus van beheerskaal in Schepers (1995) se Lokus van Beheer-vraelys ($\alpha = 0,84$) is van dieselfde orde as die gerapporteerde koëffisiënte van interne konsekwenheid in hierdie ondersoek. As daar egter in gedagte gehou word dat die vraelyste korter as die van Schepers is, en dat hierdie studie as 'n kruisvalidering beskou kan word, moet die betroubaarheid as hoogs bevredigend beskou word. 'n Implikasie is dat Schepers (1995) se vraelyste moontlik verkort kan word sonder 'n verlies aan betroubaarheid deur 'n kleiner getal items met hoër betroubaarheid in te sluit. Die resultate suggereer dus dat verskillende item- en responsformate nie die interne konsekwenheid van vraelyste noemenswaardig beïnvloed nie.

Die beginsels onderliggend aan Campbell en Fiske (1959) se multitrekk-multimetodematriks is vir die ontleiding van die interkorrelasietabelle gebruik. Dit is belangrik om in gedagte te hou watter vraelyste tydens watter geleentheid geadminestreer is. Daar was twee toetsgeleenthede en die steekproef is ewekansig in twee groepe verdeel. Gedurende die eerste geleentheid het Groep A eerstens die vraagformaat met 'n sewepuntskaal en tweedens die stellingformaat met 'n vyfpuntskaal, voltooi. Groep B het eerstens die vraagformaat met 'n vyfpuntskaal, gevolg deur die stellingformaat met 'n sewepuntskaal, voltooi. Met die tweede toetsgeleentheid was die volgorde presies die teenoorgestelde. Groep A het die stellingformaat met 'n sewepuntskaal eerste voltooi, gevolg deur die vraagformaat met 'n vyfpuntskaal. Groep B het eerstens die stellingformaat met 'n vyfpuntskaal voltooi, waarna die vraagformaat met 'n sewepuntskaal gevolg het. Selfbeoordelingsvraelyste met verskillende itemformate (vraag versus stelling) en verskillende responsformate is dus tydens dieselfde toetsgeleentheid toegepas. Ten spyte van voorsorgmaatreëls blyk dit dat die tydfaktor die grootste invloed op die interkorrelasies gehad het, aangesien vraelyste wat by dieselfde geleentheid afgeneem is, die hoogste met mekaar gekorreleer het ($r = 0,42$ tot $r = 0,76$).

In die geval waar die vraelyste uit dieselfde itemformate bestaan het, maar by verskillende geleenthede geadminestreer is, was die korrelasies aansienlik laer. Daar moet in gedagte gehou word dat die iteminhoud in hierdie gevalle identies was, maar dat die korrelasies nooit hoër as 0,43 was nie. Afgesien van die verskillende responsformate kan hierdie koëffisiënte as toets-hertoetsmetings beskou word. Die verwagting was dus dat die korrelasies aansienlik hoër sou wees. Die korrelasie tussen die vraagformaat met onderskeidelik 'n vyf- en sewepunt negatiefbewoorde 20-itemskaal, is selfs opmerklik laer as die ander interkorrelasies ($r = 0,20$). Hierdie resultate is moontlik die gevolg van die negatiewe bewoording. Benson en Hocevar (1985) het bevind dat negatiefbewoorde items moeilik verstaanbaar is. Schriesheim en Hill (1981) het verskillende itemformate met mekaar vergelyk en bevind dat die gebruik van positiefbewoorde items aanleiding tot meer akkurate metings gee as skale wat negatiefbewoorde items ook insluit.

Ook ander outeurs waarsku dat negatiefbewoorde items met groot omsigtigheid hanteer moet word (Elliot, 1961; O'Neill, 1965). Die afleiding kan dus gemaak word dat die resultate die genoemde outeurs se hipotese steun. Voorts word die effektiwiteit van 'n gebalanseerde skaal om instemmingsgeneigdhede te beperk ook in twyfel getrek as gevolg van hierdie resultate.

In die geval waar die vraelyste uit verskillende itemformate bestaan het en ook by verskillende toetsgeleenthede geadminestreer is, was die korrelasies van dieselfde orde as die korrelasies tussen vraelyste met dieselfde itemformate. Ter opsomming kan dus gesê word dat die matige korrelasies steun daarvoor bied dat dieselfde konstruk deur al die vraelyste gemeet word, maar dat die twee toetsgeleenthede onverwagte resultate tot gevolg gehad het.

Instemmingsgeneigdhede is deur twee benaderings ondersoek. Die korrelasies tussen die positief- en negatiefbewoorde 20-itemskaal was die eerste metode wat gebruik is om kontaminasie deur instemmingsgeneigdhede te ondersoek. Bass (1955) het 'n matige positiewe korrelasie tussen respondente se tellings op die twee helftes van 'n aangepaste weergawe van die California F-Scale gevind. Die afleiding is dus gemaak dat die respondente herhaaldelik instemmend, sonder inagneming van die inhoud van die items, gerespondeer het. Hierdie hipotese het aanleiding gegee tot talle replikasies om die juistheid daarvan te bepaal (Chapman & Campbell, 1957; Christie et al., 1958; Clayton & Jackson, 1961; Peabody, 1961), maar Bass (1955) se bevindinge kon egter in die algemeen nie gestaaf word nie (Nunnally, 1978; Rorer, 1965). Een van die redes wat aangevoer is, was dat semantiese probleme die formulering van inverse items bemoeilik. 'n Ander rede was dat respondente met twee volkome gebalanseerde items kan saamstem, sonder om noodwendig instemmingsgeneigdhede te toon (Nunnally, 1978). In hierdie studie is matige negatiewe korrelasies gerapporteer ($r = -0,25$ tot $r = -0,33$), maar daar was egter een geval (V7P en V7N) waar 'n onbeduidende korrelasie gevind is. Daar was dus geen aanduiding van kontaminasie deur instemmingsgeneigdhede in die stelling- of vraagformaat skaal nie, maar die vraagformaat skaal het beslis ook nie beter as die stellingformaat skaal gevaar nie.

Aangesien korrelasies tussen twee helftes van vraelyste nie noodwendig op instemmingsgeneigdhede dui nie, is al die betrokke skale ook met 'n meting van instemmingsgeneigdhede gekorreleer. Die telling van instemmingsgeneigdhede is verkry deur 'n aangepaste weergawe van Bass (1956) se instemmingsgeneigdhedsvraelys te administreer. Hierdie betrokke korrelasies is egter almal onbenullig klein. Die onafhanklike meting van instemmingsgeneigdhede was dus óf onsuksesvol, óf instemmingsgeneigdhede was werklik afwesig. Verskeie navorsers het bevind dat onafhanklike meetmiddels inherente probleme het en swak met mekaar korreleer (Couch & Keniston, 1960; Nunnally, 1978; Peabody, 1961; Rorer, 1965). Die onbenullige korrelasies in hierdie studie kan dus ook steun vir hierdie hipotese bied. Die afleiding kan gemaak word dat die meting van instemmingsgeneigdhede, op welke wyse ookal, problematies is.

'n Vraelyste se sensitiwiteit vir responsstyle is nie bevorderlik vir die geldigheid daarvan nie en die uitwerking daarvan, in terme van foutvariansie, moet so ver as moontlik uitgeskakel word (Huysamen, 1980). Verskeie ondersoeke na strategieë om hierdie foutvariansie te beperk, is gedoen (Anastasi, 1990; Couch & Keniston, 1960; Clayton & Jackson, 1961; Duhan et al., 1988; Edwards, 1957; Huysamen 1988; Ray, 1979, 1989). Daar is dus verskeie metodes wat navorsers kan aanwend om manipuleer om instemmingsgeneigdhede te beheer, ten einde suiwerder metings te verkry. Hierdie studie het dit ten doel gehad om twee sodanige strategieë, wat nog nie nagevors is nie, naamlik die gebruik van vraelyste in plaas van stellings en die gebruik van verskillende responsformate, te ondersoek.

Dit blyk egter duidelik uit die resultate dat daar nie betekenisvolle verskille tussen die onderskeie item- en responsformate ten opsigte van vatbaarheid vir instemmingsgeneigdhede is nie. Die enigste skaal wat fraksioneel beter as die ander vertoon het, was die stellingformaat skaal met 'n vyfpuntresponsformaat. Hierdie resultate impliseer egter nie dat die aanwending en/of manipulering van metodes, in 'n poging om instemmingsgeneigdhede te beheer, nutteloos is nie. So is die problematiek betreffende gebalanseerde skale en negatiefbewoorde items weer bevestig en dui op die oneffek-

tiwiteit van hierdie strategie.

'n Klaarblyklike steuringsveranderlike in hierdie studie was die tydfaktor. In 'n opvolgstudie behoort volledige teenbalansering toegepas te word ten einde die invloed van tyd en oordrageffekte meer effektief te bekamp. Die onderliggende faktorstrukture van die selfbeoordelingsvraelys, waar die itemformaat onderskeidelik in terme van vrae en stellings geformuleer is, behoort ook ontleed te word.

ERKENNINGS

Die hulp van Karen Holtzhausen met die formulering van die vraelysitems en Elsabe Smit met die rekenaarontledings, word met dank erken.

VERWYSINGS

- Albaum, G. & Murphy, B. (1988). Extreme response style on a Likert scale. *Psychological Reports*, 63, 501-502.
- Anastasi, A. (1990). *Psychological Testing* (6th ed.) New York: MacMillan.
- Anastasi, A. & Urbina, S. (1997). *Psychological Testing* (7th ed.) New York: Prentice-Hall.
- Bardo, J.W. & Yeager, S.J. (1982). Consistency of response style across types of response formats. *Perceptual and Motor Skills*, 55, 307-310.
- Bass, B.M. (1955). Authoritarianism or acquiescence? *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51, 616-623.
- Bass, B.M. (1956). Development and evaluation of a scale for measuring social acquiescence. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 53, 296-299.
- Bentic, A.W. (1953). The reliability of self-ratings as a function of the amount of verbal anchoring and of the number of categories on the scale. *Journal of Applied Psychology*, 37, 38-41.
- Benson, J. & Hocevar, D. (1985). The impact of item phrasing on the validity of attitude scales for elementary school children. *Journal of Educational Measurement*, 22, 321-240.
- Bentler, P.M., Jackson, D.N. & Messick, S. (1971). Identification of content and style: A two dimensional interpretation of acquiescence. *Psychological Bulletin*, 76, 186-204.
- Bentler, P.M., Jackson, D.N. & Messick, S. (1972). A rose by any other name. *Psychological Bulletin*, 77, 109-113.
- Berg, I.A. (1967). *Response set in personality assessment*. Chicago: Aldine Publishing.
- Blau, G. & Katerberg, R. (1982). Agreeing response set: Statistical nuisance or meaningful personality concept? *Perceptual and Motor Skills*, 54, 851-857.
- Block, J. (1971). On further conjectures regarding acquiescence. *Psychological Bulletin*, 76, 205-210.
- Campbell, D. & Fiske, D. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological Bulletin*, 54, 81-105.
- Chang, L. (1994). A psychometric evaluation of 4-point and 6-point Likert-type scales in relation to reliability and validity. *Applied Psychological Measurement*, 18, 205-215.
- Chapman, L.J. & Campbell, D.T. (1957). Response set in the F-scale. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 54, 129-132.
- Chen, C., Lee, S. & Stevenson, H.W. (1995). Response style and cross-cultural comparisons of rating scales among East Asian and North American students. *Psychological Science*, 6, 18-22.
- Christie, R., Havel, J. & Seidenberg, B. (1958). Is the F-scale irreversible? *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 56, 143-159.
- Clayton, M.B. & Jackson, D.N. ((1961). Equivalence range, acquiescence and overgeneralization. *Educational and Psychological Measurement*, 21, 11-14.
- Couch, A. & Keniston, K. (1960). Yeasayers and Naysayers: agreeing response set as a personality variable. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 60, 33-41.
- Cronbach, L.J. (1941). An experimental comparison of the multiple true-false and multiple-choice test. *Journal of Educational Psychology*, 32, 533-543.
- Cronbach, L.J. (1942). Studies of acquiescence as a factor in the true-false test. *Journal of Educational Psychology*, 33, 401-415.
- Cronbach, L.J. (1946). Response sets and test validity. *Journal of Educational Psychology*, 6, 475-494.
- Cronbach, L.J. (1950). Further evidence on response sets and test design. *Journal of Educational Psychology*, 10, 3-31.
- Davison, M.L. & Srichantra, N. (1988). Acquiescence in components analysis and multidimensional scaling of self-rating items. *Applied Psychological Measurement*, 12, 339-351.
- Duhan, D.F., Keown, C.F. & Falkenberg, A.W. (1988). Effects of biasing an attitude scale: Reactance, acquiescence or balancing? *Psychological Reports*, 62, 567-574.
- Edwards, A.L. (1957). *A technique of attitude scale construction*. New York: McGraw-Hill.
- Elliott, L. (1961). Effects of item construction and respondent aptitude on response acquiescence. *Educational and Psychological Measurement*, 21, 405-415.
- Finn, R.H. (1972). Effects of some variations in rating scales characteristics on the means and reliabilities of ratings. *Educational and Psychological Measurement*, 32, 255-265.
- Halpin, G., Halpin, G. & Arbet, S. (1994). Effects of number and type of response formats on extreme response style. *Perceptual and Motor Skills*, 79, 928-930.
- Hui, C.H. & Triandis, H.C. (1989). Effects of culture and response formats on extreme response style. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 20, 296-309.
- Huysamen, G.K. (1980). *Beginsels van sielkundige meting*. Bloemfontein: Academica.
- Huysamen, G.K. (1988). *Psychological and educational test theory*. Bloemfontein: Academica.
- Huysamen, G.K. (1993). *Metodologie vir die sosiale en gedragswetenskappe*. Halfway House: Southern Book Publishers.
- Huysamen, G.K. (1996). *Sielkundige meting, 'n inleiding*. Pretoria: Van Schaik.
- Jackson, D.N. (1967). Balanced scales, item overlap and the stables of Augeas. *Educational and Psychological Measurement*, 27, 502-507.
- Jackson, D.N. & Messick, S.J. (1957). A note on ethnocentrism and acquiescence response sets. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 54, 331-334.
- Jackson, D.N. & Messick, S.J. (1958). Content and style in personality assessment. *Psychological Bulletin*, 11, 243-251.
- Johnson, W.L. & Dixon, P.N. (1984). Response alternatives in Likert scaling. *Educational and Psychological Measurement*, 44, 111-121.
- Kerlinger, F.N. (1986). *Foundations of behavioural research*. Orlando: Harcourt Brace.
- Komorita, S.S. (1963). Attitude content, intensity, and the neutral point on a Likert scale. *Journal of Social Psychology*, 61, 327-334.
- Likert, A.S. (1932). Technique for the measurement of attitude. *Archives of Psychology*, 140.
- Lissitz, R.W. & Green, S.B. (1975). Effects of the number of scale points on reliability: A Monte Carlo approach. *Journal of Applied Psychology*, 60, 10-13.
- Marin, G., Gamba, R.J. & Marin, B.V. (1992). Extreme response style and acquiescence among Hispanics. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 23, 498-509.
- Matell, M.S. & Jacoby, J. (1971). Is there an optimal number of alternatives for Likert scale items? *Educational and Psychological Measurement*, 3, 657-674.
- McKelvie, S. (1978). Graphic rating scales - how many categories? *British Journal of Psychology*, 69, 185-202.
- Messick, S. & Ross, J. (1962). Measurement in personality and cognition. *Educational and Psychological Measurement*, 3, 701-705.
- Narayan, S. & Krosnik, J.A. (1996). Education moderates some response effects in attitude measurement. *Public Opinion Quarterly*, 60, 58-88.
- Nunnally, J.C. (1970). *Introduction to psychological measurement*. New York: McGraw-Hill.
- Nunnally, J.C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed). New York: McGraw-Hill.
- Nunnally, J.C. & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed). New York: McGraw-Hill.
- O'Neill, H.W. (1965). Response style influence. *Public Opinion*

- Quarterly*, 31, 95-102.
- Peabody, D. (1961). Attitude content and agreement set in scales of authoritarianism, dogmatism antisemitism and economic conservatism. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 1-11.
- Ray, J.J. (1979). Is the acquiescent response style not so mythical after all? Some results from a successful balanced F-scale. *Journal of Personality Assessment*, 43, 121-124.
- Ray, J.J. (1983). Reviving the problem of acquiescent response bias. *Journal of Social Psychology*, 121, 81-96.
- Ray, J.J. (1989). Acquiescence and problems with forced-choice scales. *Journal of Social Psychology*, 130, 397-399.
- Remmers, H.H. & Ewart, E. (1941). Reliability of multiple-choice measuring instruments as a function of the Spearman-Brown prophecy formula. *Journal of Educational Psychology*, 32, 61-66.
- Rorer, L.G. (1965). The great response-style myth. *Psychological Bulletin*, 63, 129-156.
- Schepers, J.M. (1992). *Toetskonstruksie: Teorie en praktyk*. Johannesburg: RAU.
- Schepers, J.M. (1995). *Die konstruering en evaluering van 'n nuwe toets van Lokus van Beheer*. Ongepubliseerde tegniese verslag, RAU, Johannesburg.
- Schriesheim, C.A. & Hill, K.D. (1981). Controlling acquiescence response bias by item reversals: The effect on questionnaire validity. *Educational and Psychological Measurement*, 41, 331-335.
- Toner, B. (1987). The impact of agreement bias on the ranking of questionnaire responses. *Journal of Social Psychology*, 127, 221-222.
- Winkler, J.D., Kanouse, D.E. & Ware, J.E. (1982). Controlling for acquiescence response set in scale development. *Journal of Applied Psychology*, 67, 555-561.
- Wiggins, J.S. (1962). Strategic method and stylistic variance in the MMPI. *Psychological Bulletin*, 59, 224-242.